Løsningsforslag eksamen R2 våren 2020

Del 1

Oppgave 1

a)
$$f(x) = x \cdot \sin x \Rightarrow f'(x) = 1 \cdot \sin x + x \cdot \cos x = \frac{\sin x + x \cdot \cos x}{\sin x + x \cdot \cos x}$$

b)
$$g(x) = \frac{\cos(x^2)}{x}$$

$$g'(x) = \frac{-\sin(x^2) \cdot 2x \cdot x - \cos(x^2) \cdot 1}{x^2} = \frac{-2x^2 \cdot \sin(x^2) - \cos(x^2)}{x^2} = -2\sin(x^2) - \frac{\cos(x^2)}{x^2}$$

Oppgave 2

a) Her kan vi integrere ledd for ledd.

$$\int (x^2 + 3 + e^{2x}) dx = \frac{1}{3}x^3 + 3x + \frac{1}{2}e^{2x} + C$$

b) Her bruker vi substitusjon.

$$\int 6x \cdot \sin(x^2) dx$$

$$u = x^2 \text{ gir } \frac{du}{dx} = 2x, \text{ slik at } dx = \frac{du}{2x}$$

$$\int 6x \cdot \sin u \frac{du}{2x} = \int 3\sin u \, du = 3 \int \sin u \, du = -3\cos u + C = -3\cos(x^2) + C$$

c) Her bruker vi delvis integrasjon. Bestemmer først det ubestemte integralet, slik at jeg ikke trenger å bekymre med for integrasjonsgrensene underveis. Setter u' = x og $v = \ln x$.

$$\int x \cdot \ln x \, dx = \frac{1}{2} x^2 \cdot \ln x - \int \frac{1}{2} x^2 \cdot \frac{1}{x} \, dx = \frac{1}{2} x^2 \cdot \ln x - \frac{1}{2} \int x \, dx = \frac{1}{2} x^2 \cdot \ln x - \frac{1}{4} x^2 + C$$

$$s\mathring{a}$$

$$\int_{0}^{e} x \cdot \ln x \, dx = \left[\frac{1}{2} x^2 \cdot \ln x - \frac{1}{4} x^2 \right]^{e} = \frac{1}{2} e^2 \cdot \ln e - \frac{1}{4} e^2 - \left(\frac{1}{2} \cdot 1^2 \cdot \ln 1 - \frac{1}{4} \cdot 1^2 \right) = \frac{1}{2} e^2 - \frac{1}{4} e^2 - \left(0 - \frac{1}{4} \right) = \frac{1}{4} e^2 + \frac{$$

a)

$$S_5 = 55$$

$$s\mathring{a}$$

$$\frac{3+a_5}{2} \cdot 5 = 55$$

$$3+a_5 = \frac{110}{5}$$

$$a_5 = 22-3$$

$$a_5 = 19$$

Bestemmer differansen d.

$$a_5 = 19$$

$$s\mathring{a}$$

$$3 + (5-1)d = 19$$

$$4d = 19-3$$

$$d = \frac{16}{4}$$

$$d = 4$$

Da har vi

$$a_{10} = 3 + (10 - 1)4 = 3 + 9 \cdot 4 = 3 + 36 = 39$$

Da kan vi regne ut summen av de 10 første leddene i rekka.

$$S_{10} = \frac{3+39}{2} \cdot 10 = 42 \cdot 5 = \underline{210}$$

b)

$$k = \frac{\frac{7}{2}}{7} = \frac{7}{14} = \frac{1}{2}$$

Vi har altså -1 < k < 1, så rekka konvergerer.

Regner ut summen av den uendelige geometriske rekka:

$$S = \frac{7}{1 - \frac{1}{2}} = \frac{7}{\frac{1}{2}} = \underline{14}$$

$$f(x) = 2\sin(\pi x + \pi) - 1$$
, $x \in \langle -1, 3 \rangle$

a) Det er muligens mest vanlig, og kanskje enklere, å løse denne oppgaven ved hjelp av derivasjon. Jeg velger imidlertid å presentere en annen løsningsmetode, der jeg tar utgangspunkt i at den aktuelle sinusfunksjonen beskriver en harmonisk svingning.

Her har vi en sinusfunksjon på formen $f(x) = A \sin(cx + \varphi) + d$. (Harmonisk svingning)

Vi kan se at amplituden er 2 og at likevektslinja er y = -1. Det betyr at toppunktene har y-koordinat 1 og bunnpunktene har y-koordinat -3.

Vi kan så bestemme perioden:

$$p = \frac{2\pi}{c} = \frac{2\pi}{\pi} = 2$$

Perioden er altså 2.

Finner så forskyvningen langs likevektslinja:

$$x_0 = -\frac{\varphi}{c} = -\frac{\pi}{\pi} = -1$$

Vi vet nå at grafen til f er stigende og skjærer likevektslinja når x = -1. Det første toppunktet vil da ligge en fjerdedel inn i perioden og dermed ha x-

koordinat
$$-1 + \frac{2}{4} = -1 + \frac{1}{2} = -\frac{1}{2}$$
.

Det neste toppunktet vil ha *x*-koordinat $-\frac{1}{2} + 2 = \frac{3}{2}$.

Går vi en hel periode videre nå, er vi ute av definisjonsområdet.

Det første bunnpunktet kommer tre fjerdedeler inn i perioden fra grafen skjærer likevektslinja, altså fra x = -1.

Det betyr at det første bunnpunktet har *x*-koordinat $-1 + \frac{3}{4} \cdot 2 = -1 + \frac{3}{2} = \frac{1}{2}$ og

det neste bunnpunktet har *x*-koordinat $\frac{1}{2} + 2 = \frac{5}{2}$.

Grafen til f har toppunkter $\left(-\frac{1}{2},1\right)$ og $\left(\frac{3}{2},1\right)$ og bunnpunkter $\left(\frac{1}{2},-3\right)$ og $\left(\frac{5}{2},-3\right)$

b) Skjæringspunktet mellom grafen til f og y-aksen har koordinater $\left(0,f(0)\right)$

$$f(0) = 2\sin(\pi \cdot 0 + \pi) - 1 = 2\sin(\pi) - 1 = 2 \cdot 0 - 1 = -1$$

For å finne x-koordinatene til skjæringspunktene mellom x-aksen og grafen til f, må vi løse likningen f(x) = 0 og velge løsningene som ligger innenfor definisjonsområdet.

$$2\sin(\pi x + \pi) - 1 = 0$$

$$\sin(\pi x + \pi) = \frac{1}{2}$$

gir

$$\pi x + \pi = \frac{\pi}{6} + k \cdot 2\pi \vee \pi x + \pi = \frac{5\pi}{6} + k \cdot 2\pi \quad , k \in \mathbb{Z}$$

$$\pi x = -\frac{5\pi}{6} + k \cdot 2\pi \vee \pi x = -\frac{\pi}{6} + k \cdot 2\pi$$

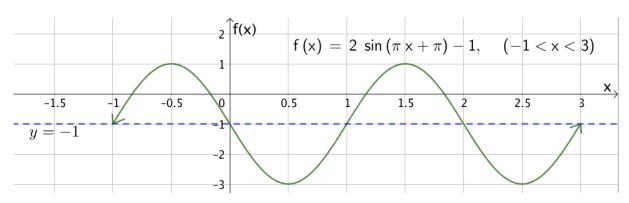
$$x = -\frac{5}{6} + 2k \lor x = -\frac{1}{6} + 2k$$

Ser at vi må ha $0 \le k \le 1$ for når vi skal ha -1 < x < 3.

$$k = 0$$
 gir $x = -\frac{5}{6} \lor x = -\frac{1}{6}$ og $k = 1$ gir $x = -\frac{5}{6} + 2 = \frac{7}{6} \lor x = -\frac{1}{6} + 2 = \frac{11}{6}$

Grafen til
$$f$$
 skjærer x -aksen i $\left(-\frac{5}{6},0\right)$, $\left(-\frac{1}{6},0\right)$, $\left(\frac{7}{6},0\right)$ og $\left(\frac{11}{6},0\right)$ og y -aksen i $\left(0,-1\right)$

c) Tegner likevektslinja y = -1, sammen med grafen til f, som svinger om denne med en periode på 2 og amplitude 2. Tar også hensyn til forskyvningen.

a)
$$\overrightarrow{AB} = [2 - (-1), 2 - 3, 1 - 2] = \underline{[3, -1, -1]}$$

$$\overrightarrow{AC} = [0 - (-1), 1 - 3, 0 - 2] = \underline{[1, -2, -2]}$$

$$\overrightarrow{OB}$$

$$\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC} = [-1(-2) - (-1)(-2), -(3(-2) - (-1) \cdot 1), 3(-2) - (-1) \cdot 1]$$

$$= [2 - 2, -(-6 + 1), -6 + 1]$$

$$= [0, 5, -5]$$

Som skulle vises

b)
$$\overrightarrow{AT} = [5 - (-1), 3 - 3, 8 - 2] = [6, 0, 6]$$

$$s\mathring{a}$$

$$V_{ABCT} = \frac{\left| (\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC}) \cdot \overrightarrow{AT} \right|}{6} = \frac{\left| [0, 5, -5] \cdot [6, 0, 6] \right|}{6} = \frac{\left| 0 \cdot 6 + 5 \cdot 0 + (-5) \cdot 6 \right|}{6} = \frac{\left| -30 \right|}{6} = 5$$

Volumet av pyramiden ABCT er 5

c)
$$\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC} = [0,5,-5] = 5[0,1,-1]$$
, så $\overrightarrow{n} = [0,1,-1]$ er en normalvektor for planet som inneholder punktene A , B og C .

Bruker punktet C og får følgende likning for planet:
$$0(x-0)+1(y-1)+(-1)(z-0)=0$$

$$y-1-z=0$$

$$y-z=1$$

Oppgave 6

a)

$$-1 < k < 1$$

 $-1 < \frac{\ln x}{2} < 1$
 $-2 < \ln x < 2$
 $e^{-2} < x < e^{2}$

Rekka konvergerer når $e^{-2} < x < e^2$

b)
$$\frac{2}{1 - \frac{\ln x}{2}} = 4$$

$$4\left(1 - \frac{\ln x}{2}\right) = 2$$

$$4 - 2\ln x = 2$$

$$2\ln x = 2$$

$$\ln x = 1$$

$$x = e$$

Summen av rekka blir 4 når x = e

Oppgave 7

Setter inn koordinatene til punktene i likningen og ser om resultatet samsvarer med stigningstallet til de markerte tangentene.

Punkt A

$$2 \cdot 2 \cdot y' - 3 \cdot 2 = 0$$
 gir $y' = \frac{3}{2}$, som ikke kan stemme da tangenten her har stigningstall 0.

Punkt B

$$2(-2)y'-3\cdot 2=0$$
 gir $y'=-\frac{3}{2}$, som samsvarer godt med tangentretningen.

Punkt C

$$2(-2)y'-3(-2)=0$$
 gir $y'=\frac{3}{2}$, som samsvarer godt med tangentretningen.

Punkt D

$$2 \cdot 2y' - 3(-2) = 0$$
 gir $y' = -\frac{3}{2}$, som samsvarer dårlig med tangentretningen.

<u>De markerte tangentretningene samsvarer med retningen til tangentene til integralkurven i punktene B og C. De samsvarer ikke i punktene A og D.</u>

Oppgave 8

Kula har sentrum i $S(x_0,y_0,z_0)$ og må ligge i skjæringspunktet mellom to linjer som står normalt på henholdsvis planet α og planet β . Normalvektorene til planene, som vi kan lese direkte fra likningene, vil være retningsvektor for de to linjene. Vi bruker da normalvektorene og punktene P og Q til å sette opp parameterfremstillinger for de to

linjene som skjærer hverandre i S.

Linja som går gjennom S og står normalt på planet α får navnet l.

$$l: \begin{cases} x = -3 - 2s \\ y = 7 + 2s \\ z = -1 - s \end{cases}$$

Linja som går gjennom S og står normalt på planet β får navnet m.

$$m: \begin{cases} x = -4 - 7t \\ y = 5 + 4t \\ z = -2 - 4t \end{cases}$$

Kan nå sette opp et likningssett av tre likninger med to ukjente.

$$I. \quad -3-2s = -4-7t$$

II.
$$7 + 2s = 5 + 4t$$

$$III. -1-s = -2-4t$$

Legger likning *I* til likning *II* og får:

$$4 = 1 - 3t$$

$$3t = 1 - 4$$

$$t = \frac{-3}{3}$$

$$t = -1$$

Setter dette inn i likning III og får:

$$-1-s=-2-4(-1)$$

$$-1-s = -2+4$$

$$-1-s=2$$

$$s = -1 - 2$$

$$s = -3$$

Ser at løsningene stemmer for alle tre likningene.

Setter t = -1 inn i parameterfremstillingen for linja m og får:

$$x = 3 \land v = 1 \land z = 2$$

Sentrum i kula er S(3,1,2)

og radius er
$$|\overrightarrow{SP}| = \sqrt{(-3-3)^2 + (7-1)^2 + (-1-2)^2} = \sqrt{36+36+9} = \sqrt{81} = 9$$

Vi har da følgende likning for kuleflaten: $(x-3)^2 + (y-1)^2 + (z-2)^2 = 81$

Vi er gitt påstanden

$$a_n = \frac{n^2 + n + 2}{2}$$
 for alle $n \in \mathbb{N}$.

for en følge gitt ved $a_1 = 2$ og $a_n = a_{n-1} + n$.

Første trinn er å sjekke om påstanden er sann for n = 1:

$$a_1 = \frac{1^2 + 1 + 2}{2} = \frac{4}{2} = 2$$

Påstanden er altså sann for n = 1.

I det andre trinnet, som vi kaller induksjonstrinnet, antar vi at det finnes et naturlig tall k slik at påstanden er sann for n=k, og viser at den da også må være sann for n=k+1.

Antagelse:
$$a_k = \frac{k^2 + k + 2}{2}$$

Dersom påstanden stemmer for n = k + 1, vet vi at vi skal ende opp med følgende formel:

$$a_{k+1} = \frac{(k+1)^2 + (k+1) + 2}{2}$$

Det kan være lurt å notere seg dette før man setter i gang.

$$n = k+1 \text{ gir:}$$

$$a_{k+1} = a_{(k+1)-1} + (k+1)$$

$$a_{k+1} = a_k + (k+1)$$

$$a_{k+1} = \frac{k^2 + k + 2}{2} + (k+1)$$

$$a_{k+1} = \frac{k^2 + k + 2}{2} + \frac{2(k+1)}{2}$$

$$a_{k+1} = \frac{k^2 + k + 2 + 2k + 2}{2}$$

$$a_{k+1} = \frac{k^2 + k + 2 + 2k + 2}{2}$$

$$a_{k+1} = \frac{k^2 + 2k + 1 + k + 3}{2}$$

$$a_{k+1} = \frac{(k+1)^2 + (k+1) + 2}{2}$$

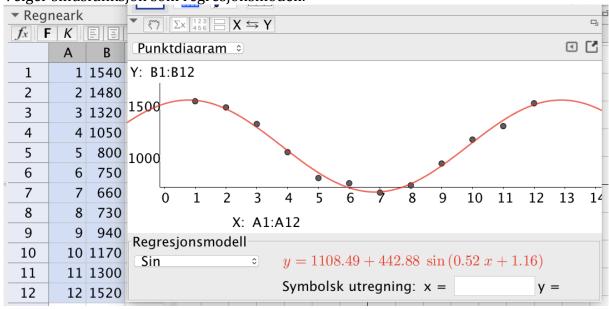
Har vist at påstanden er sann for n = k + 1, under forutsetning av at den er sann for n = k, der k er et naturlig tall.

Har dermed bevist, ved induksjon at påstanden er sann for alle naturlige tall *n*.

Del 2

Oppgave 1

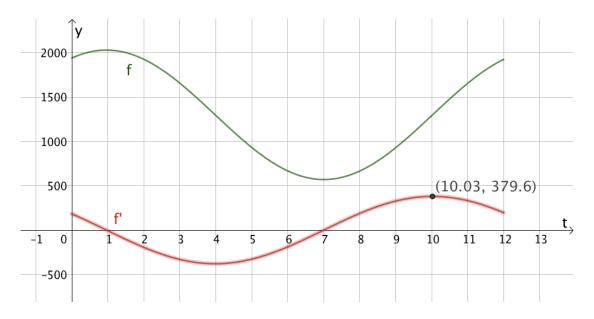
a) Legger inn verdiene i regnearket i GeoGebra og gjennomfører regresjonsanalyse. Velger sinusfunksjon som regresjonsmodell.

En trigonometrisk funksjon som passer godt med informasjonen i tabellen, er $E(t) = 442,88\sin(0,52t+1,16)+1108,49$

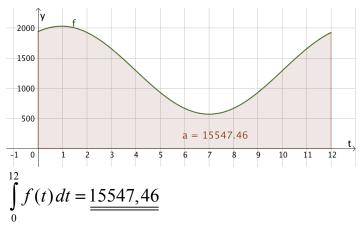
b) Tegner grafen til f sammen med grafen til den deriverte av f i samme koordinatsystem i GeoGebra.

Bruker kommandoen "Ekstremalpunkt(<Funksjon>, <Start>, <Slutt>)" og bestemmer toppunktet på grafen til den deriverte. (Se bildet under)

I følge modellen f, økte energiforbruket per måned i 2019 raskest i oktober

c) Bruker kommandoen "Integral(<Funksjon>, <Start>, <Slutt>)".

<u>Svaret forteller at det samlede energiforbruket for boligen, i følge modellen f. var</u> 15547,46 kWh i 2019

d) Når f(t) gir oss energiforbruket i kWh per måned, og p(t) gir oss gjennomsnittlig pris i kroner per kWh for hver måned, vil $K(t) = f(t) \cdot p(t)$ gi oss energikostnadene per måned for boligen.

```
Skriv inn:

CAS

f(t) := 1300 + 730*\sin(0.52*t + 1.07)
\approx f(t) := 730 \sin(0.52 t + 1.07) + 1300

p(t) := 0.85 + 0.17*\sin(0.52*t + 1.07)
\approx p(t) := 0.17 \sin(0.52 t + 1.07) + 0.85

K(t) := f*p
\approx K(t) := 841.5 \sin(0.52 t + 1.07) + 1105 + 124.1 \sin^2(0.52 t + 1.07)
Integral(K, 0, 12)
\approx 13941.453
```

Om vi legger modellene *f* og *p* til grunn, kan vi si at den årlige energikostnaden til boligen er 13 941,45 kroner.

Oppgave 2

a) Når to størrelser er proporsjonale, vil forholdet mellom dem være konstant. Vi får oppgitt at farten massen avtar med $\left(M'(t)\right)$ er proporsjonal med massen som til enhver tid er igjen av stoffet $\left(M(t)\right)$.

Dette gir
$$\frac{M'}{M} = k \Leftrightarrow M' = k \cdot M$$
 , der k er proporsjonalitetskonstanten.

Siden massen avtar, har vi M' < 0, som betyr at $k \cdot M < 0$.

Den massen som til enhver tid er igjen av stoffet kan ikke være negativ, så vi må ha k < 0 for at $k \cdot M < 0$.

b) Når jeg jobber med differensiallikningen i CAS, erstatter jeg M' med y' og M med y. (Jeg vil også få løsninger der t erstattes med x).

CAS

LøsODE(y'=k*y, (0,100))

$$y = 100 e^{kx}$$
 $100* e^{(k*6)} = 97$
 $k = \frac{1}{6} \ln \left(\frac{97}{100} \right)$
 $k = 1 / 6 \ln(97 / 100)$
 $k = \{k = -0.0051\}$

I linje 1 løser jeg differensiallikningen med initialbetingelsen y(0) = 100. I linje 2 løser jeg likningen y(6) = 97, mens linje 3 viser en numerisk avrunding av løsningen.

$$M(t) = 100e^{-0.0051t}$$

c) Når jeg løser nå løser likningen M(t)=2 i CAS, bruker jeg den ikke-avrundede verdien av k.

Det tar omtrent 771 timer før massen av det radioaktive stoffet er redusert til 2 mg.

Dersom jeg bruker den avrundede verdien av k, altså -0,0051, blir svaret 767 timer, som relativt sett ikke er at veldig stort avvik.

d) Når massen minker med mindre enn 0,2 mg per time, har vi M' > -0,2.

Det vil gå omtrent 183 timer før stoffet ikke lenger vurderes som helseskadelig

Oppgave 3

a) Lengden på papiret til hver runde rundt rullen danner en aritmetisk rekke, der $a_1 = 5{,}00\pi$ og den faste differansen er $0{,}03\pi$.

▶ CAS ⊠	
1	Regner ut lengden av papiret i runde nummer 50:
2	5.00*pi+(50-1)*0.03*pi $\rightarrow \frac{647}{100} \pi$
3	Bestemmer så summen av de 50 første leddene i rekka:
4	$((5.00*pi+647 / 100 \pi)/2)*50$ $\sqrt{\frac{5 \pi + \frac{647}{100} \pi}{2}} \cdot 50$
5	(5π + 647 / 100 π) / 2 (50)
0	≈ 900.852

Det vil være omtrent 9.01 meter papir på rullen når det er 50 runder igjen

b) Slik oppgaveteksten er formulert, ser vi at det er *indre* diameter til hvert papirlag (hver runde) som brukes for å regne ut lengden til papiret (omkretsen) for hver runde.

Diameteren D er ytre diameter til hele rullen (inkludert sylinderen i midten). Når D er 20,00 cm, vil indre diameter til det ytterste papirlaget være 19,97 cm, slik at lengden av papiret på denne runden er $19,97 \cdot \pi$ cm.

Regner ut hvor mange runder papir det er på rullen når *D* er 20,00 cm.

Nå kan jeg regne ut hvor mye papir som er igjen på rullen når *D* er 20,00 cm.

Når *D* er 20,00cm er det omtrent 196,1 meter papir igjen på rullen

c) Regner ut hvor mange runder papir det er igjen på rullen når det er 500 meter papir igjen.

```
 \begin{array}{c} \text{ Ans.} \\ \text{ a.n.} \\ \text{ i.s.} \\ \text{ a.n.} \\ \text{ i.s.} \\ \text{
```

Det er altså omtrent 877 runder igjen på rullen når det er 500 meter papir igjen på rullen.

Den *indre* diameteren til det ytterste papirlaget er omtrent 31,28 cm. Da vil den *ytre* diameteren til det ytterste papirlaget være omtrent 31,28cm+0,03cm=31,31cm.

Der omtrent 31,31cm når det er 500 meter papir igjen på rullen

Oppgave 4

Starter med å definere punktene og bestemme likningen til planet α og en parameterfremstilling for linia ℓ .

► CAS	
1	A:=(-1,-1,2) $\rightarrow A:=(-1,-1,2)$
2	B:= $(3,4,-1)$ \rightarrow B := $(3,4,-1)$
3	C:=(5,3,1) $\rightarrow C:=(5,3,1)$
4	α :=Plan(A, B, C) $\rightarrow \alpha := x - 2y - 2z = -3$
5	$D:=(6,6,4)$ $\rightarrow D := (6,6,4)$
6	I:=Linje(A, B) $\rightarrow \ell: X = (-1, -1, 2) + \lambda (4, 5, -3)$

Bruker parameterfremstillingen for linja ℓ til å definere S slik at dette punktet ligger på linja. Finner deretter et uttrykk for avstanden mellom S og planet α , som jeg setter lik 8. Siden CAS har brukt lambda som parametervariabel i parameterfremstillingen til linja, bruker jeg også denne videre. Det er ikke noe problem å bruke en annen, som f.eks. t, når en definerer S og regner videre, dersom man synes det er enklere.

7
$$S(\lambda):=(6\lambda-1,7\lambda-1,2\lambda+2)$$

 $\rightarrow S(\lambda) := (6 \lambda - 1,7 \lambda - 1,2 \lambda + 2)$
8 $d(\lambda):=Avstand(S, \alpha)$
 $\rightarrow d(\lambda) := 4 |\lambda|$
9 $Løs(d=8, \lambda)$
 $\rightarrow \{\lambda = -2, \lambda = 2\}$

Setter løsningene inn i uttrykket for *S* og får ut de mulige koordinatene til sentrum i kuleflata.

Koordinatene til S er enten(-13,-15,-2) eller (11,13,6)